

1 אותה משנה (ש), **כמה ירחקו ויהיו מהוירין** – כמה מותר לשומרים
2 להתרחק וישאר השמן בחזקת טהרה, **כדי שיהיה רואהו** – רק באופן
3 שיכול השומר לראות את עם הארץ אם יגע בשמן. וכיון שאין
4 השומר יכול להתרחק יותר, על כרחך אם נצרך ליפנות ואין שם גדר
5 מותר לו ליפנות על פני השדה אף על פי שהנמצאים מחוץ לבית הבד
6 יכולים לראותו, שלא כדברי איסי בר נתן. מתרצת הגמרא: לדעת
7 איסי בר נתן, **שאני אוכלי מהירות דאקילו בהו רבנן** – שונה הוא
8 הדין בשמירת מאכלים טהורים, שהקלו חכמים על השומרים שלא
9 יתרחקו יותר כיון שצריכים לשומרם. אבל שאר אדם צריך להתרחק
10 עד שלא יהיה חבירו רואהו.

11 תירוצו נוסף: **רב אשי אמר**, אין קושיא על איסי בר נתן מהסיפא של
12 המשנה ההיא בטהרות, משום שיש לבאר, **מאי לכל זמן שאין חברו**
13 **רואה דקאמר איסי בר נתן**, היינו כל זמן שאין חברו רואה את
14 **פרעו** – גילוי גופו, **אכל לדידהו חזי ליה** – אבל הוא רואה את
15 חברו, מפני שאת שאר גופו אינו צריך להסתיר מעיני חבירו ויכולים
16 לראות זה את זה. ועל פי זה יש לבאר את כוונת המשנה, שהשומרים
17 מתרחקים עד שהנמצאים בבית הבד לא יוכלו לראות את פירועם,
18 אבל עדיין יכולים להביט משם אל בית הבד ולהמשיך בשמירתם.

19 הגמרא מביאה מעשה בענין מעלת הצניעות בבית הכסא: **ההוא**
20 **ספדנא דנחית קמיה דרב נחמן** – מעשה בספדן שירד להספיד את
21 הנפטר בפניו של רב נחמן, **ואמר בהספדו האי צנוע באורחותיו**
22 **הוה. אמר ליה רב נחמן, את עילת פהדיה לבית הכסא וידעת אי**
23 **צנוע אי לא** – וכי אתה נכנסת עמו לבית הכסא ונודע לך אם היה
24 צנוע או לא. וכיון שלא נודע לך אם היה צנוע בבית הכסא, אי אפשר
25 לך לומר עליו שהיה צנוע בדרכיו, **דתניא, אין קורין צנוע אלא**
26 **למי שצנוע בבית הכסא.**

27 שואלת הגמרא: **ורב נחמן, מאי נפקא ליה מיניה** – מה איכפת לו
28 אם דברי הספדן נכונים או לא. משיבה הגמרא: **משום דתניא, בשם**
29 **שנפדעין בבית דין של מעלה מן המתים כאשר מספרים עליהם**
30 **בהספדם מעשים טובים שלא היו בהם, לפי שדבר זה מוכיר את**
31 **עוונותיהם, כך נפרעין מן הספדנין האומרים דברים אלו, וכן**
32 **נפרעים מן העונין אחריהון** – מכל העונים אמן אחר המספיד וניכר
33 בזה שהם מודים בדבר. לפיכך הקפיד רב נחמן שלא להודות בדבריו
34 של אותו ספדן, כדי שלא יענש על כך.

35 הגמרא מביאה ברייתא בענין הצניעות בבית הכסא לנפנה בלילה:
36 **תנו רבנן, איהו צנוע, זה הנפנה בלילה במקום שנפנה ביום.**
37 בפשטות כוונת הברייתא שהנפנה בלילה, אף על פי שאי אפשר
38 לראותו בחשיכה, צריך להתרחק עד המקום שהיה הולך ליפנות שם
39 ביום כדי שלא יראוהו. לפיכך מקשה הגמרא: **איני** – האם כך הוא
40 הדין, **והאמר רב יהודה אמר רב, לעולם ינהיגו** (ירגילו) **אדם את**
41 **עצמו ליפנות שחרית וערבית** – פעם אחת קודם אור היום ופעם
42 נוספת לאחר רדת הלילה, **כדי שלא יצטרך לנקביו באמצע היום**

43 **ויהא צריך להתרחק מביתו וללכת ליפנות בשדה.** ומוכח שבלילה
44 מותר ליפנות במקום שאסור ביום. ותו – ועוד קושיא, **הרי רבא**
45 **ביממא הוה אויל עד מיל** – ביום היה הולך עד מרחק של מיל מביתו
46 כדי ליפנות, **ובליליא אמר ליה לשמעיה, פנו לי דוכתא ברחוקה**
47 **דמתא** – ואילו בלילה היה אמר למשמעיו, הכינו לי מקום פנוי מבני
48 אדם ברחוב העיר ואלך ליפנות שם. **וכן אמר ליה רבי זירא**
49 **לשמעיה, חזי מאן דאיכא אחורי בית חבריא** – ראה מי נמצא
50 מאחורי בית החברים, **דבעינא למפני** – מפני שמבקש אני ליפנות שם
51 וצריך שיהיה המקום פנוי מאנשים. והלא ברחוב העיר ומאחורי בית
52 החברים אי אפשר ליפנות ביום מפני שיראוהו, ואף על פי כן הלכו
53 רבא ורבי זירא ליפנות שם בלילה, שלא כמבואר בברייתא.

54 מתרצת הגמרא: **לא תימא שכוונת הברייתא שיפנה בלילה במקום**
55 **שנפנה ביום, אלא אימא שכוונתה כדרך שנפנה ביום, היינו שלא**
56 **יגלה גופו עד שישב, ולא יגלה אלא טפח מאחוריו וטפחיים מלפניו,**
57 **כדרך שהוא עושה כשהוא נפנה ביום.** אף שבלילה אי אפשר לראותו
58 בחשיכה.

59 תירוצו נוסף על הסתירה שבין דברי הברייתא לבין דברי רב: **רב אשי**
60 **אמר, אפילו תימא שכוונת הברייתא במקום שנפנה ביום, לא**
61 **נצרכה אלא לקרן זוית** – לא הוצרכה הברייתא לומר זאת אלא
62 להשמיענו שהנפנה בלילה, אף שהוא בחשיכה, אם יש שם קרן זוית
63 צריך ללכת ליפנות שם, כדרך הנפנים ביום שצריכים ללכת לקרן
64 זוית להסתתר, ולא יפנה במקום פתוח.

65 הגמרא חוזרת אל דברי רב, ומביאה ראייה לדבריו: **גופא, אמר רב**
66 **יהודה אמר רב, לעולם ינהיג אדם את עצמו ליפנות שחרית**
67 **וערבית, כדי שלא יצטרך לנקביו באמצע היום ויהא צריך**
68 **להתרחק. תניא נמי הכי, בן עזאי אומר, השכם וצא** – קום קודם
69 אור הבוקר וצא ליפנות, **הערב וצא** – חכה עד שירד הלילה וצא שוב
70 ליפנות, **כדי שלא תתרחק.**

71 הגמרא מביאה את המשך הברייתא ובו דין נוסף בענין עשיית צרכיו:
72 **משמש תחילה בפי הטבעת על ידי אבן קטנה או קיסם, אם יש לך**
73 **צורך לפתוח את הנקב כדי להקל על היציאה, ואחר כך שב. ואל**
74 **תשב תחילה ואחר כך תמשמש, מפני שכל הישב ואחר כך**
75 **תמשמש, אפילו עושין בשפים באספמיה שהיא ארץ רחוקה, כאין**
76 **עליו ומזיקים לו.**

77 מבררת הגמרא: **ואי אנשי ויתבי** – ואם שכח וישב תחילה **ואחר כך**
78 **משמש, מאי תקנתיה** – מה יעשה לתקנתו להינצל מן הבשפים.
79 משיבה הגמרא: **כי קאי לימא הכי** – כשיקום לאחר עשיית צרכיו
80 יאמר כך, **לא לי לא לי** – לא תוכלו לי, לא תוכלו לי, **לא תחים**
81 **ולא תחתים** – לא הכישוף הנקרא 'תחים' ולא הכישוף הנקרא
82 'תחתים', **לא הני ולא מהני** – לא כולם ולא מקצתם, **לא חרשי**
83 **דחרשא ולא חרשי דחרשתא** – לא כישופי המכשפים ולא כישופי
84 המכשפות. ועל ידי לחש זה ינצל מהם.

58 גיפוח הבטן, וסילון החוץ - קילוח מי רגלים שנעקר לצאת ולא יצא,
 59 מביא את האדם לידי ירקון - חולי שבו הפנים מוריקות.
 60 הגמרא מביאה מעשה בענין כניסה לבית הכסא כשיש שם אדם: רבי
 61 אלעזר על לבית הכסא וישב שם לעשות צרכיו, אתא ההוא
 62 (פרכאה) [רומאה], דחקיה - בא לשם רומאי אחד, דחף את רבי
 63 אלעזר וישב במקומו. קם רבי אלעזר ויפק - ויצא החוצה. אתא
 64 דרקונא שמטיה לברכשיה - בא נחש ושטם את החלחולת של
 65 הרומאי חוץ לגופו, ונהרג. קרי עליה רבי אלעזר את מה שמבשר
 66 הנביא לישראל (ישעיה מג ד) ויאני אהבתיה ואמתן אדם תתחיה' וגו',
 67 היינו שכאשר ישראל מכעיסים לפני הקב"ה, מתוך אהבתו אותם
 68 הוא שופך חמתו על הגוים תחתם, ויש לדרוש פסוק זה בפרט על בני
 69 אדום, אל תקרי ואתן אדם תחתיה, אלא ואתן אדם תחתיה. וכן
 70 היה באותו רומאי שנהרג במקומו של רבי אלעזר.
 71 הגמרא מביאה מעשה בענין צניעות בבית הכסא: כאשר רדף שאול
 72 אחר דוד כדי להרגו נכנס שאול להפנות במערה שבה התחבא דוד,
 73 ואמרו לו אנשיו שיהרוג את שאול, והוא לא הרגו אלא כרת את כנף
 74 מעילו, ואחר שיצא שאול יצא דוד אחריו ואמר לו (שמואל א' כד ז)
 75 ו'אמר להרגך ותחס עליך' - הייתי יכול להרגך וחסתי עליך. שואלת
 76 הגמרא: וכי היה לו לרוד לומר 'ואמר', ו'אמרת' מיפעי ליה - היה
 77 צריך לומר, וכן קשה מדוע אמר 'ותחס', ו'חסתי' מיפעי ליה - היה
 78 צריך לומר.
 79 משיבה הגמרא: אמר רבי אלעזר, כך אמר לו דוד לשאול, מן
 80 התורה מן הריגה אתה, שהרי רדף אותה, שאתה מבקש להרגני,
 81 והתורה אמרה הבא להרגך השכם להרגו, ורשאי אני להרגך, אלא
 82 צניעות שהיתה בך היא חסה עליך שלא אהרוג אותך.
 83 הגמרא מבארת מהי הצניעות שהיתה בשאול: ו'מאי היא הצניעות
 84 שהיתה בו, דכתיב שם בענין כניסת שאול להפנות במערה (שם כד א),
 85 ו'בא אל גדרות הצאן על הדרך ושם מערה, ו'בא שאול להספד
 86 את רגליו', והנא בברייתא בביאור הפסוק, שנכנס שאול גדר לפניו
 87 מן גדר ומערה לפניו ממערה כדי להסך את רגליו, ומחמת שהיה
 88 צנוע כל כך לא הרגו דוד. ועוד צניעות היתה בשאול, שנאמר (שם)
 89 'להסך את רגליו', אמר רבי אלעזר מלמד שסכף על עצמו בבגדו
 90 בסופה.
 91 הגמרא דורשת פסוק נוסף שנאמר באותו ענין: ו'יבך דוד ויברת את
 92 בנה המעיל אשר לשאול בלטה' (שם כד ד), אמר רבי יוסי ברבי חנינא,
 93 כל המבכה את הנפדים סוף שאינו נהנה מהם, שנאמר (מלכים א' א)
 94 'והמלך דוד זקן בא כימים ויכסוהו בנפדים ולא יחס לו',
 95 שמכיון שביזה את בגדי שאול לא נהנה מהבגדים בסוף ימיו.
 96 הגמרא דורשת פסוק נוסף שנאמר בענין רדיפת שאול אחר דוד: דוד
 97 אמר לשאול (שמואל א' כו טו), 'אם ה' הסיף בי ירח מנחה' - אם ה'
 98 הוא שהסית אותך שתשא אותי, יקבל את תפילתי להשיב חמתך
 99 ממני. אמר רבי אלעזר, אמר ליה הקדוש ברוך הוא ל'דוד, מסית
 100 קרית לי, לכה הרי אני מכשיף בך רב שאפילו תינקות של בית
 101 רבן ו'זעמים אותו, דכתיב (שמות ל יב) 'כי תשא את ראש בני ישראל
 102 לפקודיהם ונתנו איש כפר נפשו' וגו', שאין למנות את ישראל
 103 אלא על ידי שיתנו כל אחד מחצית השקל, וימנו את השקלים לידע
 104 מניינם כדי שלא תהיה בהם מגיפה. מיד אחר שהניחו הקב"ה ביד
 105 המסית, ו'עמוד ששן על ישראל ויסת את דויד למנות את ישראל'
 106 (דברי הימים א' כא), ו'כתיב (שמואל ב' כד א) 'ויסת את דוד בהם לאמר
 107 לך מנה את ישראל', ו'כיון דמניניהו לא שקל מינייהו כופר -
 108 וכשמנה אותם לא לקח מהם כופר, ולכך באה עליהם המגיפה,
 109 דכתיב (שם כו טו) 'ויתן ה' דבר בישראל מהפקר ועד עת מועד'.
 110 הגמרא מבארת מהו 'עת מועד' שנאמר בפסוק. שואלת הגמרא: מאי
 111 - מהו 'עת מועד' שבו פסקה המגיפה. משיבה הגמרא: אמר שמואל
 112 סבא התניה - [חנתו] דרבי חנינא משמיה - [משמו] דרבי חנינא,
 113 שהיתה המגיפה משעת שהיטת התמיד בבוקר, עד שעת ו'ירקתו -
 114 זריקת דמו על המזבח, וזה כוונת הפסוק 'מהבוקר', דהיינו משעת

1 ברייתא נוספת של בן עזאי, בענייני שמירת בריאות הגוף: תניא, מן
 2 עזאי אומר, על כל משקב שכב, חוץ מן הקרקע, מפני שהשכיבה
 3 על הקרקע כשאין מחצלת או מצע חוצץ מתחתיו, רעה היא לאדם.
 4 וכן על כל מושב שבו, חוץ מן הקורה, שמה תיפול ממנה ותינוק.
 5 מימרא של שמואל בענין שמירת הבריאות: אמר שמואל, שינה
 6 בעמוד השחר מועילה לגוף באסתמא לפרולא - כמו שמועיל ציפוי
 7 של ברזל חזק על הברזל החלש כדי לחזקו. וכן יציאה לנקביו בעמוד
 8 השחר, מועילה לגוף באסתמא לפרולא.
 9 עזת שאמר בר קפרא בענין שמירת הבריאות ועוד: בר קפרא הנה
 10 מוצן מילי ברקרי - היה מוכר עצות טובות תמורת דינרים. עצה
 11 אחת היה אומר, עד דכפנת, אכול - בעודך רעב, אכול, ואל
 12 תתמהמה עד שתעבור ממך תאוות האכילה, כי אז אין המאכל
 13 מועיל. עצה שניה, עד דצחית, שתי - בעודך צמא, שתה, ואל
 14 תתמהמה עד שתעבור ממך תאוות השתייה. עצה שלישית, עד
 15 דרתחא קרדך, שפוד - משל הוא, בעוד קדירתך רותחת, שפוך את
 16 התבשיל מתוכה אל הקערה, ואל תתמהמה עד שתתקרר. וכונתו
 17 לומר, כשתרגיש צורך ליפנות, אל תשהה את הרעי בגוף אלא תפנה
 18 מיד. ועצה רביעית, קניא קניא ברומי - כשתשמע קול תקיעת קרן
 19 בעיר רומי, שהוא סימן שעושים אלו שמחפשים לקנות תאנים כדי
 20 להוליכן למקום אחר, בר מוכין תאני, תאני דאבוך וכן - אם אתה
 21 בנו של מוכר תאנים ואביך אינו נמצא בבית, היזהר למכור את תאני
 22 אביך כעת, בעוד שיש לך תובעים, ואל תחכה עד שישוב אביך, כי
 23 בינתיים ילכו הקונים לדרכם ולא ימצא אביך למי למוכרן.
 24 הגמרא מביאה מימרא בענין הסתכלות במי שנפנה: אמר להו אבין
 25 לרבנן - לתלמידים שלפניו, כי עייליתו בשבילי דמחזיא למיפק
 26 ביה בחקלא - כאשר תיכנסו לשבילים הקטנים של העיר מחוץ,
 27 לצאת דרכם אל השדות שמוחוץ לעיר, לא תחזו לא להך גיסא ולא
 28 להך גיסא - אל תביטו לא לצד זה ולא לצד זה של השביל, דלמא
 29 יתבי [אי]נשי ולא אורח ארעא לאסתכלי בהו - שמה יושבים
 30 שם אנשים ליפנות, ואינו מדרך ארץ להסתכל בהם כשנפנים.
 31 הגמרא מביאה מעשה, ובו מבואר שאין לדבר בבית הכסא: רב
 32 ספרא על - [נכנס] לבית הכסא לעשות צרכיו. אתא רבי אבא ונתר
 33 ליה אבבא - השמיע קול שיעול בעומדו אצל הפתח, לתת סימן למי
 34 שבפנים. שכן היו נוהגים, כשרוצה אדם להיכנס לבית הכסא ואינו
 35 יודע אם המקום פנוי, הרי הוא משתעל אצל הפתח, ואם נמצא אחר
 36 בפנים היה אף הוא משמיע קול שיעול כדי להודיעו שהוא שם. אבל
 37 רב ספרא לא השתעל חזרה כנהוג, אלא אמר ליה לרבי אבא, ליעול
 38 מר - יבוא אדוני. אמנם רבי אבא נמנע מלהיכנס כל זמן שהיה רב
 39 ספרא בפנים. פתח דנפק - אחרי שיצא רב ספרא מבית הכסא, אמר
 40 ליה רבי אבא, עד השתא לא עיילת לשעיר ונמרת לך מילי דשעיר
 41 - עדיין לא נכנסת לארצם של בני שעיר הרומאים, וכבר למדת
 42 לעשות כמעשיהם שאינם צנועים בבית הכסא. לאו הכי תנן - וכי
 43 לא כך שנינו במשנה (תמיד כב), מדרה - היסק גדול של אש היתה שם
 44 - במחילה שבהר הבית, ובית הכסא של כבוד היה שם באותה
 45 מחילה, שכהנים נפנים בו ולאחר מכן טובלים בבית הטבילה שהיה
 46 שם, ומתחממים כנגד המדורה שלא יצטננו. וזה היה כבודו - וזה
 47 הטעם שהיה נקרא בית הכסא 'של כבוד', שאם מצאו נעול -
 48 שהדלת שלו נעולה, ברוע שיש שם אדם, וימתן מלהיכנס עד
 49 שיצא אותו אדם משם, ואם מצאו פתוח, ברוע שאין שם אדם
 50 ויכול הוא להיכנס. אלא לאו אורח ארעא הוא - מוכח מכאן שאין
 51 זו דרך ארץ לדבר בבית הכסא, ולכן עשו שם דלת לסימן כדי שלא
 52 יצטרך לשאול אם יש שם אדם ויצטרך הלה להשיב לו. ואין דירתת
 53 אתה בדיוקר בבית הכסא ואמרת לי 'ליעול מר'.
 54 מבארת הגמרא מדוע רב ספרא דיבר בבית הכסא: והוא - [רב ספרא]
 55 סבר, שרבי אבא מוסוין הוא לחלות אם לא יכנס מיד, דתניא, רבן
 56 שמעון מן גמליאל אומר, עמוד החוץ - עמוד של רעי שהתחיל
 57 לצאת חוץ לגוף וחזר, מביא את האדם לידי הירקון - חולי של

